

Aqua Luma in de vijver 'op zuid': beeldprojectie op zeven meter hoog waterscherm. | FOTO: © PIERRE BORASCI |

Festival Noorderzon in Groningen

Gloeidraadvrij en geen gedreun

Noorderzon staat voor theater, muziek en multimedia. Het hart van het festival ligt in het Noorderplantsoen. Rond het park is het verrassend stil. En natuurlijk is duurzaamheid een thema. Coen Jongsma sprak met hoofd techniek Patrick Binee.

Een weeralarm zorgde er op donderdag 20 augustus voor dat het festival Noorderzon heel anders begon dan de organisatie zich had voorgesteld. 's Middags moest de opening in het Noorderplantsoen worden uitgesteld. Om zes uur was er nog geen druppel gevallen maar de dreiging van plotselinge zware buien bleef onverminderd groot. Toen werd ook het avondprogramma afgelast.

Noorderzon is een behoorlijk groot festival. Het duurt elf dagen en neemt het hele

Noorderplantsoen in beslag. In de stad staan voorstellingen op dertien locaties: theaters, kerken, een fabriek, een watertoren en een ziekenhuis. In de grote zaal van de Oosterpoort is een middelgroot vlakkevloertheater gebouwd met variabele opstellingen voor 300 tot 600 zitplaatsen. Ook de Noorderkerk is een vlakkevloerzaal. Het festival telt 30 theateervoorstellingen, een eigenzinnige mix van circus, toneel, dans en performance. Het merendeel uit het buitenland. Er is muziek van

zo'n 35 bands op 9 locaties. En er is een omvangrijk randprogramma met microtheater, een kinderspeelknutselweide, beeldende kunst, literatuur, film en multimedia. De toegang tot het park is vrij, er is veel eet- en drinkgelegenheid en er staan heel veel wc's die nog gratis zijn ook.

Gloeidraadvrij

'Het hoofd techniek zelf' kan nu even niet aan de telefoon komen, hij staat op een ladder, in een boom.' Op de tweede dag

Seigradi

Deze voorstelling in de Noorderkerk van het Italiaanse gezelschap Santasangre belooft holografische projecties. Het blijkt geen natuurzuivere holografie te zijn, maar wel effectief en betoverend. Uit een lichtbol die vrij in de ruimte lijkt te hangen verschijnt een vrouw van vlees en bloed. Omlijst door een geluidscompositie komt er een heel verhaal voorbij over verrijzen, vliegen en ten onder gaan op een

uitgedroogde bodem. Betoverende beelden. Er kan van alles op en aan het lichaam van de vrouw geprojecteerd worden. Ze kan verdwijnen in een helder wit beelden-spel, maar ook in het zwart. Om haar heen trekken vlokken, wolken en strepen door de lucht. Vlak voor het eind gaat de regeninstallatie met echt water aan. Na alle visuele illusies geloof je niet meer dat het echt water is. De beelden worden tevoorschijn getoverd met vier projectoren: een ervan

staat gericht op een paneel boven het publiek, een op de achterwand, een schijnt recht van boven op de vloer en een als tegenlicht. Voor de 3D-illusie is een schuin geplaatste glasplaat tussen publiek en podium noodzakelijk. Die staat de totale betovering nog wel in de weg. De performer is de enige die niet ziet wat er aan beelden wordt gecreëerd. De technici van de voorstelling schuiven de projecties als het ware op haar lijf.

het geslaagd is. 'Ik krijg er bijna kippenvel van,' zegt Patrick.

We vervolgen ons rondje door het park en nemen een kijkje bij Format Gava aan de uiterste noordkant. Wisselende musici en bands maken muziek bij beelden uit het Gronings audiovisueel archief. De muzikanten zijn onzichtbaar achter de videoschermen. Het publiek staat er met draadloze koptelefoons omheen. Aan het eind van het concert zakken de schermen en zien publiek en band elkaar.

Daarna drinken we een biertje in de Spiegelent. Hier is iedere dag om zes uur een talkshow. 's Avonds is er muziek, of een voorstelling van het Noord Nederlands Toneel. Gisteren, tijdens de regenbui, lekte het in deze tent door een gescheurde spanband. Precies boven de lichtcomputer. Patrick: 'Daarom heb ik altijd graag een buitje tijdens de opbouw.'

In het zuidelijke deel van het park staat de Romeotent, de grootste van het festival. Het is een witte cirque-du-soleil-achtige theatertent, gehuurd uit Frankrijk. Hier is ook 'de bar op zuid', waar voornamelijk jazzmuziek te horen is en dus heel ander publiek staat dan bij het hippere Dok. Midden in de vijver op 'zuid' staat een watergordijn van bijna zeven meter hoog. *Aqua Luma* heet het. Het wordt gemaakt met hogedrukspuiten die de brandweer normaal gebruikt om een waterscherm tussen twee gebouwen te maken. Vanuit een goedgekoelde beamer in een boom wordt er werk van verschillende kunstenaars op geprojecteerd. Waarschijnlijk het meest gefotografeerde onderdeel van het festival.

Patrick's telefoon rinkelt deze avond opvallend weinig. Kennelijk heeft hij zijn zaakjes goed voorbereid. Na de hectische toestanden van de dag ervoor is zo'n festivaldag waarop alles gewoon werkt opeens een vorm van ontspanning.

Kersverse vader

De volgende dag tref ik Patrick bij het productiekamp achter de Romeotent. Hij zit er ontspannen bij voor iemand met een werkdag van half negen 's ochtends tot twee uur 's nachts, die midden in ►

Holografische techniek in de voorstelling Seigradi. | FOTO: © PIERRE BORASCI |

van het festival, maar eigenlijk dus de eerste dag dat alles draait, heb ik een afspraak met Patrick Binee, hoofd techniek van het festival. Hij is bezig het achterpaneel van een kist te verwijderen zodat de beamer die erin zit niet oververhit raakt. Weer beneden geeft zijn assistent hem zijn telefoon terug. Hij merkt op dat hij meestal niet zelf in bomen klimt maar het kon nu even niet anders. Dan lopen we snel naar het noordelijke deel van het park, waar over vijf minuten het Dok

podium opent aan de grote vijver. Aan weerszijden daarvan zijn grote paviljoens verzezen, aan de kopse kant is het Dok podium half over het water gebouwd (de foto staat op de cover). Speciaal voor deze plek heeft Noorderzon hier, samen met Lichtpunt (een partner van het festival) een gloeidraadvrij podium gemaakt, met alleen ledlampen en een paar gasontladinglampen. 7,5 kilowatt in plaats van 30 kilowatt vorig jaar. Als de lichten aanfloepen en de band inzet blijkt meteen dat

'De aggregaten hebben allemaal een roetfilter gekregen'

een verhuizing zit en de kersverse vader is van een zoontje van twaalf weken. Patrick Binee was eerder hoofd techniek van de Effenaar in Eindhoven. Hij is nu docent theatertechniek aan ROC De Friese Poort in Drachten. En voor het derde jaar heeft hij de technische leiding van Noorderzon in handen. Zijn werk begint in maart, als de programmering wordt vastgesteld. 'Voordat we een voorstelling programmeren bekijken we op welke locatie die kan staan, we overleggen met de makers of het in een tent kan, enzovoorts. Dat alles met een schuine blik op de begroting.' Voor het overleg met de technici en productiemensen in het buitenland heeft hij veel gebruik gemaakt van Skype. 'Skype is voor mij de ontdekking van het jaar. Reuzehandig.' Technische brieven en lichtplannen gaan een paar keer heen en weer tot de technische vereisten duidelijk zijn. Dan maakt hij van de meeste producties een autocadtekening en een materiaallijst. 'Die stop ik in een map op onze server. Een week voordat het festival begint, print ik alle relevante info uit voor de stagemanagers.'

MirrorMirror

Deze coproductie met het Australische gezelschap Stalker was de opening van het festival. Het is een voorstelling voor twee bijna identieke mannen. In allerlei posities hangen ze in symmetrische beelden aan touwen die aan twee loopkatten zijn bevestigd. Tijdens de voorstelling stroomt driedui-

Broeiende windstille

Ondanks alle voorbereiding en strakke planning was met het weeralarm geen rekening gehouden. Patrick: 'Bij het passeren van een gewoon regenfront weet je tot op de minuut nauwkeurig hoe laat het gaat regenen. Maar dit was anders. De buien zouden hier ter plekke kunnen ontstaan. Het weer zou binnen vijf of tien minuten kunnen omslaan. Van broeiende windstille naar stortbuien met zware windstoten, onweer en hagel.' Met duizenden mensen in het park wilden ze dat niet riskeren. 'Niet dat mensen acuut gevaar zouden lopen, maar we moesten rekening houden met losse voorwerpen die door de lucht vliegen of tenten die kapot scheuren. We hebben alle losse dingen opgeborgen, stoelen plat gelegd, tenten extra gezekeerd en wachten maar. In de avond is wel een bui gevallen, maar niet zo heftig als was aangekondigd. Spijt hebben we niet. We konden gewoon niet anders.'

Donderdag om zeven uur viel de beslissing om het programma in het park af te gelasten. Gelukkig kon op het laatste

moment een deel verplaatst worden naar de Oosterpoort. 'Peter Sikkema is muziekprogrammeur bij de Oosterpoort en bij Noorderzon, dus er is een tamelijk hechte band. Dat maakte het gemakkelijker.' Nadat er technici waren opgetrommeld speelde tegen tien 's avonds de eerste band. Hij heeft zelf ook nog iets geleerd van het weeralarm. 'Ik ben de hele dag aan de telefoon geweest. Volgend jaar zorg ik voor een extra batterij.'

Kleine theatertjes

Zijn ploeg van podiumtechnici en stagemanagers telt ongeveer 55 mensen. Tien van hen zijn betaalde krachten, de rest is vrijwilliger of student aan een van de opleidingen podiumtechniek in de regio. De studenten zijn belangrijk voor het festival. 'Met gewone vrijwilligers zouden we het niet meer redden,' zegt hij. 'De eisen zijn de afgelopen jaren hoger geworden, je hebt vakkennis nodig om mee te draaien. Deze combinatie is goed voor iedereen. Het festival heeft bekwame technici, de studenten doen nuttige ervaring op. Dit soort stageplekken is schaars. Vaak moeten ze in hun stage sjuwen en slepen voor verhuurbedrijven. Hier bemannen ze in ploegjes kleine theatertjes. In een week komen daar drie of vier producties langs. In sommige tenten moeten ze meerdere keren per dag ombouwen. Ze

zend liter water de vloer op. Dan ontstaat er een spannend spel van reflecties, rimpeling en contact met het water. Ook verrijzen er uit het water twee gefragmenteerde marionetpoppen van doorzichtig materiaal waar de jongens - hangend in de lucht - in blijken te passen. Dit alles ondersteund door pompende muziek. Het licht komt

van twee rijen ledlampen, 14 colorblaze balken aan het plafond, tien BB4's als laag zijlicht, dat zijn PAR-achtige ledlampen. De lichtontwerper werkt graag met leds vanwege de kwaliteit van het licht. De voorstelling heeft gerepeteerd in de Noorderkerk, in de buurt van het Noorderplantsoen. Patrick Binee: 'Ze zouden met een

kant en klare set naar Nederland komen maar ze hadden eigenlijk alleen het loopkat-systeem en dat was nog lang niet uitontwikkeld. Dat hebben we hier dus gedaan. Die watervloer hebben we hier helemaal bedacht en gemaakt. En in de Noorderkerk hebben we een heel stevig grid moeten laten riggen.'

Festivalsfeer in het Noorderplantsoen. In totaal trekt Noorderzon 135.00 bezoekers. | FOTO: © PIERRE BORASCI |

De voorstelling *MirrorMirror* van *Stalker*, een coproductie met *Noorderzon*. | FOTO: © PIERRE BORASCI |

leren alle kanten van het vak kennen. En leuk om te zien dat jongens en meisjes die hier drie jaar geleden voor het eerst rondliepen nu zelfstandig producties schuiven.'

Dynamo

Ook *Noorderzon* ontkomt niet aan het thema duurzaamheid. 'We hebben flink wat maatregelen doorgevoerd om daar werk van te maken. Maar dogmatisch willen we er niet in zijn. De artistieke inhoud en de beleving voor het publiek komen op de eerste plaats.' Hét voorbeeld is het gloeidraadvrije podium met zijn aanzienlijk lagere stroomverbruik.

Goedkoper is dat trouwens niet, vanwege de huur van armaturen. 'Dat merken we ook bij *MirrorMirror* van *Stalker* in de *Romeo* tent. Die wordt bijna geheel met leds belicht. In de voorstelling daarna branden er op alle 72 kanalen twee lampen van 1 kW. Dan draait het aggregaat harder maar het is aanzienlijk goedkoper aan materiaal.' De aggregaten, dertien stuks verspreid over het terrein, hebben allemaal een roetfilter gekregen. Er is ook uitgezocht of ze op biodiesel konden draaien, dat bleek niet haalbaar. 'Maar het is goed en onvermijdelijk om manieren te zoeken waarop je zo'n festival duurzamer kunt maken. Mij lijkt het slim om een dynamo te combineren met een stappenteller. Kan ik daar m'n telefoon mee opladen!' Sommige groene maatregelen zijn vooral symbolisch van aard. Ze schenken Fair Trade koffie en de crewkleding is ethisch verantwoord geproduceerd op basis van wind- en zonne-energie. Omdat het *Noorderplantsoen* een monument is, moest men daar altijd al voorzichtig mee omgaan. Niet rijden over het gras zonder rijplaten. En 's avonds om twaalf uur al het geluid uit.

Gelijke geluidsdruk

Wie 's avonds in de stad op zoek is naar het festival en wil navigeren op de busdreunen, komt bedrogen uit. In de straten om het park heen is vrijwel niets te horen van de geproduceerde decibellen. Als je naar het *Dok* wandelt, zie je het bandje van ver staan maar je hoort het pas op het terras van de paviljoens. Hoe kan dat? Dat blijkt te kunnen door het *Axys Target Systeem* waar *Noorderzon* sinds een jaar of drie mee werkt. Leverancier *Rentamp* heeft een hechte relatie met de Nederlandse fabrikant *Duran Audio*, die over de hele wereld geluidssystemen levert op vliegvelden en stations, in kerken en auditoria. Zij beschikken over een technologie waarmee je vrij precies kunt bepalen in welk gebied het geluid te horen is. In de software kun je dat aangeven. In dat gebied heb je dan de geluidsdruk die je wenst, daarbuiten ligt het meteen een stuk lager. *Target* is bedoeld voor muziektoepassingen. 'Op een festival is dat ideaal. En het maakt programmeren van voorstellingen gemakkelijker, omdat de podia minder last van elkaar hebben.' ◀

